

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ

Черняк В.В.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»

Досвід викладання судової медицини показав, що поєднання сучасних тестових методик, навчально-, науково- й експертно-дослідницької роботи в процесі навчання судової медицини є адекватно обґрунтованим і ефективним методом визначення рівня фахівця загальної освітньо-професійної підготовки зі спеціальності "лікувальна справа". Знання, отримані на лекціях та при самостійному опрацюванні спеціальної літератури, можуть стати дієвими тільки в тому випадку, коли студент набуває навички та вміння з можливістю їх подальшого використання на практиці.

Ключові слова: *судова медицина, експертиза, інтегративні завдання.*

У медичному вузі головним завданням педагогічного процесу є навчити студентів застосовувати знання, вміння та навички у вирішенні типових завдань (первинний огляд трупа на місці його виявлення, обстеження потерпілого для встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, дослідження трупа з метою визначення причини смерті). У методиці і планах викладання судової медицини студентам медичного факультету переважає акцент на виконання експертних функцій в змінених умовах (поєднана травма, дослідження трупів невідомих осіб, експертиза розчленованих, ексгумованих трупів та їх кісткових залишків, визначення причини смерті при конкуруючій патології). Для успішної підготовки висококваліфікованих спеціалістів необхідним є підвищення рівня навчально-методичної роботи, удосконалення форм та методологічного рівня викладання дисциплін на основі інтегративних завдань вищої школи. Навчальний процес на кафедрі передбачає не лише контроль і оцінку знань студентів, а і якість їх теоретичної і практичної підготовки в процесі позааудиторної і самостійної роботи на практичних заняттях та вирішення творчо-експериментальних завдань під час науково-дослідницької діяльності. Знання з морфологічних дисциплін не лише є базовими у вищій медичній освіті, але необхідні в подальшому в практичній діяльності кожного лікаря. Вихідний рівень знань із загально-біологічної та спеціальної судової медицини – необхідний фундамент для формування у майбутнього лікаря не лише експертного мислення, але й важлива невід'ємна складова, яка доповнює клінічне мислення. Отже, зрозуміло, що в основі цих знань з морфології лежить єдина медична інформаційна база, але поряд з цим, існують і деякі професійні аспекти. На клінічних кафедрах мета навчального процесу максимально направлена на з'ясування та усунення причин хвороби на підставі різноманітних методів дослідження та збору анамнестичних даних. На відміну від клініки, діагностичний процес в судовій медицині використовує об'єктивні дані і спрямований на підтвердження версії "анамнезу", а також на аналіз та синтез умов виникнення ушкодження. При цьому, важливо зазначити, що у власних висновках необхідно вміти розмежувати співвідношення об'єктивного та суб'єктивного. Тому головний елемент необхідності викладання судової медицини у медичному ВУЗі – формування у студентів експертного компоненту лікарського мислення. Це положення визначає основну мету викладання судової медицини. Вона може бути реалізована послідовним вирішенням двох навчальних задач: оволодінням повними судово-медичними знаннями та плануванням навичок судово-медичної роботи.

Для цього необхідно :

- знати процесуальні положення, задачі та організацію судово-медичної експертизи, права та обов'язки лікаря-експерта, патогенез, умови та механізм виникнення ушкоджень, морфологічну характеристику і методи судово-медичної діагностики ушкоджень, етіологію, патогенез і методи діагностики захворювань, які найчастіше призводять до раптової смерті; задачі, порядок та об'єм роботи, яку виконує лікар при огляді трупа на місці його виявлення, методи судово-медичного дослідження, методи огляду потерпілих, звинувачуваних та ін. осіб.

- вміти провести огляд трупа на місці події, визначити давність настання смерті, виконати судово-медичне дослідження трупа, скласти акт судово-медичного дослідження, обстежити потерпілого, описати ушкодження та дати їх судово-медичну оцінку, провести освідування на наявність та ступінь алкогольного сп'яніння. В процесі навчання студенти повинні ознайомитися з експертними можливостями закладів судово-медичної експертизи та перспективними напрямками розвитку судової медицини.

Сучасні вимоги до підготовки спеціалістів в галузі медицини значно змінились, як змінилось і суспільство в якому ми живемо. Основною вимогою, на наш погляд, є необхідність формувати у студентів переконання в своїй професійній значимості, стимулювати прагнення до знань та їх поглиблення. При наданні допомоги хворому лікар вступає з ним не лише у відповідні, визначені певними рамками відносини лікаря і пацієнта, але й в загальнолюдські та правові відносини. Виходячи з цього, правове виховання студента повинно тісно поєднуватись зі спеціфікою його майбутньої спеціальності.

Досвід викладання судової медицини показав ефективність контролю і об'єктивної оцінки підготовки студентів за допомогою тестових завдань та інформаційно-педагогічних технологій в режимі на-

вчання (блоки завдань для опанування практичних навичок, ситуаційні задачі за темою, акти судово-медичної експертизи зі складанням судово-медичного діагнозу).

Тестові завчання складені з урахуванням чітких критеріїв, які відповідають навчальній меті та прогнозують конкретні відповіді, виявляють визначений рівень знань і відповідають обсягу навчального матеріалу. Запропоновані на практичних заняттях завдання включають загально-біологічні і медичні знання, а також спеціальні знання (дані обставин справи, результати судово-медичного дослідження трупа і обстеження потерпілого та результати додаткових методів дослідження).

Запропонована структура ситуаційних задач підвищує рівень засвоєння знань, а саме: пізнавально-практичний, пізнавально-пошуковий, дослідницький, творчий та сприяє самостійності мислення, забезпечує ефективність, об'єктивність і точність контролю при вивченні предмету, а також визначенні рівня навчальних досягнень у студентів на кожному етапі навчання.

Навчальний процес будується з урахуванням мети викладання, знань, вмінь та навичок, якими оволоділи студенти на попередніх етапах навчання. Вихідний рівень знань студентів встановлюються в процесі попереднього контролю і виявляє можливі проблеми в ньому. Поточний тестовий контроль, на відміну від попереднього, дозволяє викладачеві встановити зворотній зв'язок, тобто отримати інформацію про засвоєння нового матеріалу. Завдання викладача – максимально допомогти студентові, якщо в нього виникають труднощі, шляхом коригування його усних відповідей та письмових завдань.

Розглядаючи зворотний зв'язок як одну з функцій поточного контролю, необхідно пам'ятати, що результати цього контролю кінцевому оцінюванню не підлягають, щоб у студента не виникло негативно-го ставлення до контролю взагалі. Оцінювання знань повинно навпаки стимулювати позитивну мотивацію навчання. В той же час, студенти розуміють, що процес засвоєння нового матеріалу повинен закінчитися певним результатом. А це вже є призначенням іншої форми контролю – підсумкового, який охоплює всі розділи предмету.

При організації підсумкового контролю слід враховувати, що судова медицина включає систему різноманітних понять. Кожне з них використовується при засвоєнні певних вмінь і навичок з предмету. Це, наприклад, вміння диференціювати ушкодження від дії різних чинників або вміння використовувати ті чи інші знання при вирішенні типових і нетипових задач. Вивчення предмета базується на справжній педагогічній інтеграції навчальних елементів, за допомогою яких проводиться те чи інше контрольне завдання. Це – різні варіанти усного повідомлення та письмове виконання завдань: експертні висновки, тестові завдання, конспекти, реферати; виконання практичних дій: судово-медичне дослідження трупа в патолого-анатомічному відділенні (морзі), огляд разом з викладачем потерпілих в амбулаторії та інш).

Навчальний процес на кафедрі судової медицини спрямований навчити студентів вмінню експертно мислити на основі отриманих знань з усіх розділів предмету, самостійно складати обґрунтовані висновки на основі всебічного аналізу вихідних даних, встановлення безпосередньої причини смерті, наявності, характеру і ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, виду різноманітних травмуючих чинників, давності смерті, тощо.

Таким чином, досвід викладання судової медицини показав, що поєднання сучасних тестових методик, навчально-, науково- й експертно-дослідницької роботи в процесі навчання судової медицини є адекватно обґрунтованим і ефективним методом визначення рівня фахівця загальної освітньо-професійної підготовки зі спеціальності "лікувальна справа". Отримані результати вказують на необхідність подальших досліджень у напрямку розробки ефективних заходів корекції навчального процесу.

Слід відзначити певні недоліки, що виникають при викладанні судової медицини. Має місце постійне зниження значимості цієї, без сумніву, важливої дисципліни. З року в рік скорочується кількість академічних годин, при цьому більше половини їх відводиться на самостійне вивчення достатньо складних і об'ємних тем. Знання, отримані на лекціях та при самостійному опрацюванні спеціальної літератури, можуть стати дієвими тільки в тому випадку, коли студент набуває навички та вміння з можливістю їх подальшого використання на практиці.